۲۰۱۶؛ سال شکست سیاست‌های پولی بانک‌های مرکزی جهان

با ورق خوردن تقویم به سال ۲۰۱۷ ممکن است بانک‌های مرکزی اقتصادهای توسعه‌یافته به سال‌ها سیاست تسهیلی پایان دهند. در مدت هشت سال از زمان بحران مالی جهانی بانک‌های مرکزی از واشنگتن دی‌سی گرفته تا فرانکفورت و توکیو به آزمودن سیاست‌های تسهیل پولی و نرخ‌های بهره فوق‌العاده اندک یا منفی پرداختند، بدون اینکه موفقیت چندانی داشته باشند. درست است که اقدامات تسهیلی سریع و گسترده «بن برنانکه» رئیس سابق بانک مرکزی آمریکا به اقتصاد این کشور کمک کرد از رکود اجتناب کند، اما رکود بزرگ ادامه یافت و باعث شد رشد اقتصادی که احیای آن در ژوئن سال ۲۰۰۹ آغاز شد، بسیار پایین و ضعیف باقی بماند.

اهرم اعمال فشار با افزایش قراردادها ضعیف می‌شود

تدابیر اقتصاد ایران علیه ریسک‌های تحمیلی

هم صندوق بین‌المللی پول و هم بانک جهانی بر این باورند که اقتصاد ایران در مسیر صحیحی حرکت می‌کند و رشد اقتصاد هرچند تدریجی، بادوام است

● آزاده افتخاری ●
● مترجم ●

دونالد ترامپ از ابتدای سال ۲۰۱۷ میلادی کار خود را در مقام رئیس‌جمهور آمریکا آغاز می‌کند، اما تنها عنوان رئیس‌جمهور منتخب برای او توانسته پیامدهای مستقیم و غیرمستقیمی در اقتصاد بسیاری از کشورهای جهان به دنبال داشته باشد. پس از فروکش کردن تب‌وتاب انتشار خبر پیروزی ترامپ در بازارهای بورس جهان، کشورهایی مانند چین نگران آینده اقتصاد خود در دوران ترامپ هستند که به روابط اقتصادی کشورش با این کشورها چندان خوش‌بین نیست. در این بین برخی ادعاهای ترامپ در مورد توافق هسته‌ای با ایران و تحریم‌ها نیز این گمانه‌زنی را تقویت کرده که احتمالا در دوران ریاست جمهوری او برخلاف دوره باراک اوباما، روابط تهران – واشنگتن کم‌تنش نخواهد بود. پیش‌بینی‌هایی که در مورد اقدامات احتمالی ترامپ در مورد ایران مطرح می‌شود (هرچند هیچ‌یک از آن‌ها به‌صراحت توسط ترامپ تایید نشده)، موجب شده خبرگزاری رویترز در تحلیلی، بودجه انبساطی پیشنهادی دولت حسن روحانی به مجلس را به روی کار آمدن دولت ترامپ در آمریکا پیوند دهد.

■ بودجه‌ای متفاوت

این خبرگزاری انگلیسی می‌نویسد: «دولت ایران لایحه بودجه ۹۶ را به مجلس شورای اسلامی ارائه داده است. این لایحه برخلاف رویه سه سال گذشته، انبساطی تهیه شده است در حالی که روی کار آمدن دونالد ترامپ ممکن است ریسک‌های اقتصادی را مجددا افزایش دهد. به بیان دیگر، با توجه به احتمال افزایش تنش‌ها، حسن روحانی رئیس‌جمهوری ایران با پیشنهاد بودجه حدود ۱۰۰ میلیارد دلاری برای سال آینده، نشان داد که قصد دارد برای حمایت از رشد اقتصادی، هزینه بیشتری را متحمل شود. پیش‌نویس بودجه سال آینده خط‌مشی انبساطی‌تری نسبت به خط‌مشی سه سال گذشته دولت روحانی در زمینه سیاست‌های مالی در پیش گرفته است. با مد نظر قرار دادن نرخ تورم حدود ۹ درصدی در ایران، می‌توان گفت افزایش هزینه‌ها در پیش‌نویس بودجه سال آینده ایران نسبت به سال آینده تقریبا صفر بوده است. بودجه سال جاری ایران افزایشی بیش از ۷ درصد نسبت به بودجه سال قبل داشته است. روحانی در سخنان خود در مجلس گفت: «امیدواریم سال جاری را با تورم تک‌رقمی، رشد اقتصادی ۵ درصدی و ایجاد ۷۰۰ هزار شغل جدید به پایان برسانیم.» بودجه پیشنهادی همچون سال‌های گذشته، نشان‌دهنده توازن در هزینه‌ها و درآمدهاست، هرچند این توازن بستگی به نوسانات قیمت نفت در بازارهای جهانی خواهد داشت. در بودجه سال آینده ایران قیمت نفت ۴۵ تا ۵۵ دلار در نظر گرفته شده در حالی که در بودجه سال جاری این رقم ۴۰ دلار بوده است.

■ اهمیت رشد اقتصادی

دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور منتخب آمریکا، در جریان رقابت‌های انتخاباتی گفته بود درباره توافق هسته‌ای سال گذشته بین ایران و قدرت‌های جهانی تجدید نظر خواهد کرد. این اقدام می‌تواند برای اقتصاد ایران که به‌تازگی از تحریم‌ها رها شده تبعات منفی به دنبال داشته باشد. روحانی بودجه سال آینده دولت ایران را ۳۲۰۰ تریلیون ریال معادل ۹۹/۷ میلیارد دلار اعلام کرد که این رقم ۹ درصد بیشتر از بودجه سال جاری ایران است. رئیس‌جمهور ایران هنگام ارائه لایحه بودجه در مجلس شورای اسلامی گفت: «حفظ نرخ رشدی که در سال جاری محقق شده مهم‌ترین موضوع اقتصادی کشور است و همه سیاست‌های اقتصادی باید حول این محور طراحی شوند.» اقتصاد ایران پس از سال‌ها تحریم، به دنبال لغو تحریم‌ها در ماه ژانویه شاهد رشد بوده است. صندوق بین‌المللی پول رشد اقتصادی ایران در سال جاری میلادی را ۴/۵ درصد ارزیابی کرده که بالاتر از ۰/۴ درصد سال گذشته است. به طور کلی هم صندوق بین‌المللی پول و هم بانک جهانی بر این باورند که اقتصاد ایران در مسیر صحیحی حرکت می‌کند و رشد اقتصاد هرچند تدریجی، بادوام است. اما روحانی در شرایطی تلاش دارد رشد اقتصادی را بالا نگه دارد که منتقدان او می‌گویند، دولت در بالا بردن استانداردهای زندگی پس از لغو تحریم‌ها آن‌گونه که وعده داده شده بود، چندان موفق نبوده است. انتخابات بعدی ریاست جمهوری اواسط سال ۲۰۱۷ برگزار خواهد شد و اغلب کارشناسان بر این باورند رشد اقتصادی و بهبود وضعیت معیشتی مردم نقش تعیین‌کننده‌ای در پیروزی دوباره روحانی در این انتخابات خواهد داشت. این در حالی است که وعده ترامپ برای تجدید نظر درباره توافق هسته‌ای ممکن است بدین معنا باشد که دولت او تحریم‌های بیشتری علیه ایران وضع خواهد کرد یا حداقل تحریم‌های پابرجای دولت آمریکا را به شکلی سختگیرانه‌تر اجرا می‌کند. تحلیلگران بر این باورند که حتی اگر دولت ترامپ اقدام قابل توجهی در این باره انجام ندهد، ابهام در مورد برنامه آینده واشنگتن در قبال ایران در چند سال آینده می‌تواند شرکت‌های خارجی را نسبت به تجارت با ایران و سرمایه‌گذاری در آن محتاط‌تر کند و رشد اقتصادی مورد انتظار دولت روحانی پس از برجام را محدود سازد.

■ تلاش برای نهایی کردن قراردادها

با وجود تمامی گمانه‌زنی‌هایی که در مورد اقدامات احتمالی ترامپ علیه ایران مطرح می‌شود، بوئینگ که تا چندی پیش اعلام کرده بود طبق نظر رئیس‌جمهور منتخب از فروش هواپیما به ایران صرف‌نظر می‌کند، قرارداد فروش هواپیما به ایران را امضا کرد. مقامات تهران می‌گویند به‌زودی قرارداد خرید هواپیما از ایرباس نیز نهایی می‌شود و امیدوارند نخستین هواپیماها را در اواخر بهار سال آینده تحویل بگیرند. نیویورک‌تایمز با اشاره به تلاش ایران در امضای قراردادهای با شرکت‌های غربی نوشت: «رئیس‌جمهور ایران در تلاش است قبل از اینکه دونالد ترامپ دوباره ایران را به سمت تحریم مجدد سوق دهد، تا جایی که می‌تواند با شرکت‌های غربی قرارداد نفتی امضا کند. افزایش حجم روابط تجاری ایران با غرب به‌خصوص اروپا از جمله ابزارهایی است که توانایی دولت آمریکا برای ایجاد اجماع بر سر افزایش فشار بر ایران را کاهش می‌دهد.» این روزنامه آمریکایی در ادامه نوشت: «ایران در حال رویارویی با عربستان و دیگر تولیدکنندگان عضو اوپک به‌منظور بازپس‌گیری سهم از دست‌رفته خود از بازار نفت است. صنعت نفت ایران، که شریان حیاتی اقتصاد این کشور است، تحت تاثیر تحریم‌ها آسیب دیده و صادرات نفت این کشور کاهش یافته است. توافق هسته‌ای که موجب لغو تحریم‌ها در ماه ژانویه شد، ایران را قادر ساخت بخشی از این آسیب‌ها را جبران کند. اما دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور منتخب آمریکا، هشدار داده که ممکن است به توافق هسته‌ای پایبند نباشند؛ تهدیدی که مانعی جدید در تلاش‌های ایران برای احیای صنعت نفتش به وجود آورده است.

■ امضاهایی که ایران را بیمه می‌کند

اما توافق موقت با شرکت رویال داچ شل برای توسعه دو میدان بزرگ نفتی در ایران، جدیدترین نشانه حاکی از علاقه‌مندی ایران به همکاری با شرکت‌های انرژی بین‌المللی است. طی هفته‌های گذشته، تهران توافقات مشابهی را با شرکت خدمات نفتی شلومبرگر و شرکت‌هایی از چین، نروژ، تایلند و لهستان به نتیجه رسانده است. اگر این قراردادها نهایی شوند، تخصص و سرمایه خارجی مورد نیاز صنعت نفت ایران را تامین خواهند کرد. همچنین این‌گونه توافق‌ها می‌تواند به‌نوعی ایران را در برابر اقدامات احتمالی دولت ترامپ و کنگره تحت کنترل جمهوری‌خواهان بیمه کند. سعید لیلاز، اقتصاددان، در این باره می‌گوید: «مسئولان ما با عجله دنبال امضای قراردادهایی با شرکت‌های بزرگ نفتی هستند تا هنگام ورود ترامپ به کاخ سفید اهرمی در اختیار داشته باشند.» لیلاز خاطرنشان می‌کند: «اکثر شرکت‌های بزرگ اروپایی دهه‌ها در ایران حضور داشته‌اند و تنها پس از تحریم‌ها کشور را ترک کرده‌اند. درست مثل گذشته، ما احتیاج داریم آن‌ها برگردند تا اطمینان حاصل کنیم که منزوی نیستیم.» احیای روابط با کشورهای دیگر از مهم‌ترین شعارهای انتخاباتی حسن روحانی بوده است. تحلیلگران می‌گویند هرچند اغلب قراردادهای امضاشده درواقع یادداشت تفاهم‌هایی هستند که ضمانت اجرایی جدی ندارند اما این توافقات نشان‌دهنده تمایل زیاد شرکت‌های انرژی اروپایی و آسیایی برای ارسال این پیام به واشنگتن است که آن‌ها دارند به ایران بازمی‌گردند. به گفته آن‌ها ایران سالیانه به ۴۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در بخش نفت و گاز نیاز دارد و تمایل این شرکت‌ها برای حضور در بازار ایران (با وجود ریسک بالا و روی کار آمدن دولت ترامپ) قابل درک است.

منبع: رویترز، نیویورک‌تایمز

نمای نزدیک

توافق موقت با شرکت رویال داچ شل برای توسعه دو میدان بزرگ نفتی در ایران، جدیدترین نشانه حاکی از علاقه‌مندی ایران به همکاری با شرکت‌های انرژی بین‌المللی است. طی هفته‌های گذشته، تهران توافقات مشابهی را با شرکت خدمات نفتی شلومبرگر و شرکت‌هایی از چین، نروژ، تایلند و لهستان به نتیجه رسانده است. اگر این قراردادها نهایی شوند، تخصص و سرمایه خارجی مورد نیاز صنعت نفت ایران را تامین خواهند کرد.

● در یچه ●
● منبع المانیتور ●

چرا دلار گران شد؟

هفته گذشته نرخ دلار در بازار آزاد دوباره به کانال ۴ هزار تومان بازگشت. افزایش شکاف نرخ آزاد و دولتی دلار در ایران، که با کاهش ارزش ریال همراه است، روند مطلوبی نیست و درصورت تداوم می‌تواند پیامدهایی برای اقتصاد ایران به همراه داشته باشد. نوسان‌های ارزش ریال طی سال‌های اخیر به طور کامل عادی‌سازی شده است. هنگام بروز این نوسان‌ها، ارزش ارزهای خارجی هرروز و گاهی حتی هرساعت بالاتر می‌رود. زمانی که دولت محمود احمدی‌نژاد در سال ۲۰۰۵ بر سر کار آمد، هر دلار آمریکا ۸۲۰ تومان بود. روزهای قبل از انتخاب حسن روحانی به‌عنوان رئیس‌جمهوری ایران در ژوئن ۲۰۱۳، ارزش دلار به حدود ۳ هزار و ۶۰۰ تومان یعنی چهار برابر رقم سال ۲۰۰۵ رسیده بود. پس از روی کار آمدن دولت حسن روحانی، نوسان ارزش ریال نه‌تنها کمتر شد، بلکه ارزش پول ملی ایران نیز بالاتر رفت. اما طی یک ماه گذشته، ارزش ریال به‌طور ناگهانی رو به کاهش گذاشته است. نرخ دلار برای مدتی نسبتا طولانی حدود ۳ هزار و ۵۰۰ تومان بود، اما در ماه نوامبر وضعیت تغییر کرد. پس از پیروزی دونالد ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا ایران نیز از فضای سیاسی پس از انتخاب ترامپ متاثر شد. تقاضا برای دلار در ایران پس از اعلام پیروزی ترامپ نسبت به روز قبل از انتخابات آمریکا افزایش یافت و قیمت هر دلار آمریکا در بازار آزاد به ۳ هزار و ۷۰۰ تومان رسید. در هفته پایانی ماه نوامبر قیمت دلار حتی به ۴ هزار تومان رسید. در حالی که برخی کارشناسان معتقدند این جهش ارزش دلار حبابی کوتاه‌مدت است، برخی دیگر معتقدند ارزش واقعی ریال کاهش یافته است. یک اقتصاددان ایرانی و استاد تاریخ اقتصادی در دانشگاه شهید بهشتی، در این باره گفت: «افزایش ارزش ارزهای خارجی مرتبط با شرایط اقتصادی است. طی سه سال گذشته، نرخ ارز به طور طبیعی و مطابق با نرخ تورم موجود افزایش نیافته است. هرچه نرخ ارز دقیق‌تر و به واقعیت نزدیک‌تر باشد، برای اقتصاد کشور بهتر است. این افزایش به طور طبیعی اتفاق افتاده و بنابراین موجب بروز تورم نخواهد شد.» برخی کارشناسان نیز ادعا می‌کنند ارزش ریال در بازار آزاد به طور عمدی پایین آمده تا کسری بودجه در سال مالی پیش‌رو تامین شود. آن‌ها ادعا می‌کنند این اقدام با بهره بردن از تفاوت قیمت نرخ ارز دولتی و ارز آزاد که هم‌اکنون حدود ۲۰ درصد است، امکان‌پذیر است. به بیان دیگر، از آنجایی که یکی از منابع اصلی تامین درآمد دولت دلارهای حاصل از فروش نفت است، با افزایش ارزش دلار در بازار، دولت می‌تواند ریال بیشتری از تبدیل این ارزها به دست آورد. حسن سلیمی، رئیس گروه سرمایه‌گذاری اتاق بازرگانی ایران، می‌گوید: «دولت تصور می‌کرد می‌تواند نفت را در سال ۲۰۱۷ بشکه‌ای ۶۵ تا ۷۰ دلار بفروشد، اما اکنون مشخص شده که قیمت نفت تا این حد افزایش نخواهد داشت و در حدود ۵۰ دلار باقی خواهد ماند. بنابراین برای جبران کسری بودجه خود نرخ ارز را بالا برده است.» اما ولی‌الله سیف، رئیس بانک مرکزی، این ادعا را صراحتا رد کرده و عواملی همچون افزایش فصلی تقاضا برای دلار همزمان با زیارت اربعین و سال جدید میلادی، چشم‌انداز قیمت نفت و انتخابات آمریکا را در افزایش ارزش دلار دخیل دانسته است. هرچند توافق غیرمنتظره اوپک در ۳۰ نوامبر برای کاهش تولید نفت، که بسیاری آن را دستاورد مهمی برای تهران ارزیابی می‌کنند، روند کاهش ارزش ریال را معکوس کرد، اما این بهبود نسبی ارزش ریال چندان دوام نداشت. با تمدید ۱۰ ساله قانون تحریم‌های آمریکا در کنگره و اعلام کاخ سفید مبنی بر امضای این قانون توسط باراک اوباما، کاهش ارزش ریال دوباره آغاز شد. درنتیجه نوسانات اخیر ارزش ریال، شکاف بین ارز دولتی (۳ هزار و ۲۰۰ تومان) و ارز آزاد بیشتر شده است. این اتفاق می‌تواند تلاش‌های دولت روحانی برای یکسان‌سازی نرخ ارز را با پیچیدگی مواجه کند.

* مطالب انتخاب شده از منابع خارجی الزاما بیان کننده دیدگاه‌های «آتیه‌نو» نیست

فرم اشتراک
هفته نامه آتیه‌نو

دوستدار محترم آتیه‌نو، شما می‌توانید برای اشتراک و دریافت هفته‌نامه، فرم زیر را تکمیل و براساس جدول مندرج هزینه اشتراک خود را پرداخت کنید.

نام و نام‌خانوادگی:
کدملی:
تحصیلات و شغل:
نوع اشتراک:
تعداد هفته‌نامه درخواستی:
آدرس پستی:
کد پستی:
تلفن ثابت:
تلفن همراه:

مشترک گرامی، لطفا پس از تکمیل فرم فوق، وجه اشتراک مورد نظر را به حساب جاری ۱-۱۱۰۱۱۰-۸۶۱-۱۰۱۵ بانک سرمایه شعبه کارگر شمالی (کد ۱۰۱۵) به نام موسسه فرهنگی و هنری آهنگ آتیه واریز و فیش واریزی را به همراه فرم تکمیل‌شده به شماره فکس ۸۸۵۱۷۰۸۷۰-۰۲۱ ارسال کنید. شروع ارسال نشریه حداکثر ۱۵ روز بعد از دریافت مدارک خواهد بود. هرگونه انتقاد و پیشنهادی را با شماره ۹-۸۸۵۱۷۰۸۸-۰۲۱ در میان بگذارید.
آدرس: تهران، خیابان احمد قصیر، خیابان دوازدهم، شماره ۲۲، طبقه همکف، بخش توزیع

تهران	■ سه ماهه: ۱۵ هزار تومان	■ شش ماه: ۳۰ هزار تومان	■ یکساله: ۶۰ هزار تومان
شهرستان	■ سه ماهه: ۱۶ هزار تومان	■ شش ماه: ۳۲ هزار تومان	■ یکساله: ۶۴ هزار تومان